

Iconografische metadata in schonekunstmusea

Dit handboek is opgesteld door de beeldendekunstmusea KMSKA, MSK, Mu.ZEE en M, partners binnen de Vlaamse Kunstcollectie vzw (VKC).

Aanzet vormde het project *Duurzaam registreren en ontsluiten van collecties door middel van Iconclass* (2021-2022), dat uitgevoerd werd in het kader van de projectsubsidie *Inhaalbeweging digitale collectiedata*.

Het handboek bevat overkoepelende invoerregels en registratiesysteemspecifieke instructies voor het consistent beschrijven van iconografische informatie. Deze gemeenschappelijke aanpak draagt bij tot een duurzame registratie en ontsluiting van de collecties van de VKC-partners.

De iconografische invoerregels vormen een aanvulling op het [Invulboek Objecten](#) van CEST (Cultureel ErfgoedStandaarden Toolbox).

De systeemspecifieke instructies gaan uit van de collectiebeheersystemen van de betrokken musea: Adlib Museum voor Windows (4.3), Axiell Collections (4.5.2) en TMS (The Museum System) 2017.

Versie handboek

- Versie 1, december 2021

Iconclass

Om kunstobjecten op een systematische manier iconografisch te beschrijven wordt gebruik gemaakt van Iconclass.

Iconclass is een hiërarchisch classificatiesysteem dat ca. 28.000 iconografische concepten bevat. Elk iconografisch concept bestaat uit een tekstdefinitie ("het tekstcorrelaat") en een unieke alfanumerieke code ("de notatie").

Iconclass is beschikbaar in verschillende talen, waaronder het Engels, Frans en Duits. Een officiële Nederlandse versie bestaat (nog) niet. De VKC-musea voeren daarom een eigen Nederlandse Iconclass-vertaling in hun databanken in.¹

De volledige classificatie is online raadpleegbaar via de Iconclass-browser² en wordt ook ter beschikking gesteld als linked open data. Binnen deze browser krijgt elk Iconclass-concept een persistente identifier mee in de vorm van een URL die bestaat uit een combinatie van de generieke Iconclass-URL en de alfanumerieke notatie van het concept.

---

¹ Zie <https://github.com/kmska/ICONCLASS>

² <http://iconclass.org>

Thesaurus

Iconclass-concepten die gebruikt worden bij de iconografische registratie van een object worden eenmalig ingevoerd in de thesaurus van het collectiebeheersysteem.

Volgende gegevens van een Iconclass-concept worden **verplicht** overgenomen:

- de Iconclass-notatie, bv.: 25H132
- het Iconclass-tekstcorrelaat, bv.: duinenkust
- de URL van de Iconclass-browser: <http://iconclass.org/>

Andere Iconclass-gegevens kunnen **optioneel** in de thesaurus aangevuld worden.

Adlib Museum/Axiell Collections

Veld	Term
Definitie	In dit veld wordt het Iconclass-tekstcorrelaat opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Vertaal het Engelstalig tekstcorrelaat uit de Iconclass-browser 1 op 1 naar het Nederlands. Neem ook de leestekens over en, indien relevant, de hoofdletters. Volg hierbij de regels rond schrijfwijze en taal, zoals opgesteld in <i>Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook</i> - Roelof van Straten (Leiden, 1994) - <u>Uitzondering</u>: geef verouderde of problematische Iconclass-concepten (bv. Iconclass-categorie 32B) een aangepaste vertaling. - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als:<ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google - Geldt er een systeemspecifieke tekenbeperking op het veld (bv. max 100 tekens), breek dan het tekstcorrelaat op een logische plaats af. Neem het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat op in het veld "Scope note".
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) → Term: hoefdieren: kameel - 11P315(NORBERTINES) → Term: kloosterorden, kloosterleven ~ rooms-katholieke kerk (NORBERTIJNEN) - 73A222

	<p>→ <u>Term</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën</p> <p>→ <u>Scope note</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën (Jozef en Joachim, drie echtgenoten, drie dochters met zeven kinderen)</p>
--	--

Veld	Soort term
Definitie	In dit veld wordt aangeduid om welke soort term het gaat.
Invulregels	Selecteer in het dropdownmenu “motief” als “soort term”.

Veld	Term code
Definitie	In dit veld wordt de alfanumerieke Iconclass-notatie opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Neem de notatie 1 op 1 over uit de Iconclass-browser. Voeg geen spaties binnen de notatie toe. - Bevat de notatie tekst tussen ronde haken, noteer die dan standaard in het Engels. (<i>Om concordantie tussen de verschillende Iconclass-taalversies te kunnen maken, zijn de notaties in elke taalversie in het Engels.</i>) <p><u>Uitzondering</u> hierop vormen eigennamen, geografische entiteiten, e.d. Volg bij deze de regels rond taal en schrijfwijze, zoals opgesteld in Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook - Roelof van Straten (Leiden, 1994)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als: <ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google - Hou rekening met systeemspecifieke tekenbeperkingen op het veld “Term code” (bv. max 64 tekens). Hou de tekst tussen ronde haken beknopt.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) - 53BB3(+3) - 96C(ROMULUS) - 61B2(BEMBO, Bernardo)11

Veld	Status
Definitie	In dit veld wordt de status van het Iconclass-concept in de thesaurus aangeduid.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Geef Nederlandstalige Iconclass-concepten die (nog) niet door de VKC-partners zijn gevalideerd de status “kandidaat”. - Geef Nederlandstalige Iconclass-concepten die door de VKC-partners zijn gevalideerd de status “descriptor”.

Veld	Bron
Definitie	In dit veld wordt de URL van de Iconclass-browser ingevuld.
Invulregels	Noteer de URL als volgt: http://iconclass.org/ .

Veld	Scope Note
Definitie	In dit veld wordt het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat opgenomen indien die meer tekens telt dan het veld “Term” toelaat. (Zie veld “Term”)
Invulregels	Zie de invulregels van het veld “Term”
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 73A222: <ul style="list-style-type: none"> → <u>Term</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën → <u>Scope Note</u>: uitgebreide voorstellingen van Anna te Drieën (Jozef en Joachim, drie echtgenoten, drie dochters met zeven kinderen) - 11H(BENEDICT): <ul style="list-style-type: none"> → <u>Term</u>: Benedictus van Nurcia, abt van Monte Cassino en stichter van de Benedictijnenorde → <u>Scope Note</u>: Benedictus van Nurcia, abt van Monte Cassino en stichter van de Benedictijnenorde; mogelijke attributen: wijwatervat, boek, kroes (soms gebroken), raaf met brood, zeef (of dienblad)

TMS

Veld	Voorkeur Label
Definitie	In dit veld wordt het Iconclass-tekstcorrelaat opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Vertaal het Engelstalig tekstcorrelaat uit de Iconclass-browser 1 op 1 naar het Nederlands. Neem ook de leestekens over en, indien relevant, de hoofdletters. Volg hierbij de regels rond schrijfwijze en taal, zoals opgesteld in Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook - Roelof van Straten (Leiden, 1994) <u>Uitzondering</u>: geef verouderde of problematische Iconclass-concepten (bv. Iconclass-categorie 32B) een aangepaste vertaling. - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als: <ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google - Geldt er een systeemspecifieke tekenbeperking op het veld (bv. max 255 tekens), breek dan het tekstcorrelaat op een logische plaats af. Neem het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat op in het veld "Scope Notes".
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) → Voorkeur Label: hoefdieren: kameel - 11P315(NORBERTINES) → Voorkeur Label: kloosterorden, kloosterleven ~ rooms-katholieke kerk (NORBERTIJNEN) - 11H(PETER)4(+5) → <u>Voorkeur Label</u>: de apostel Petrus, eerste bisschop van Rome; mogelijke attributen: boek, haan, (omgekeerd) kruis, (drievoudige) staf, vis, sleutel, boekrol, schip, tiara - niet-miraculeuze activiteiten en gebeurtenissen (+ schenker(s), smekeling(en)) → <u>Scope Notes</u>: de apostel Petrus, eerste bisschop van Rome; mogelijke attributen: boek, haan, (omgekeerd) kruis, (drievoudige) staf, vis, sleutel, boekrol, schip, tiara - niet-miraculeuze activiteiten en gebeurtenissen ~ mannelijke heilige (+ schenker(s), smekeling(en), al dan niet samen met patroonheilige(n))

Veld	Begrip Bron
Definitie	In dit veld wordt de URL van de Iconclass-browser ingevuld.
Invulregels	Noteer de URL als volgt: http://iconclass.org/ .

Veld	Begrip Bron Id
Definitie	In dit veld wordt de alfanumerieke Iconclass-notatie opgenomen.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Neem de notatie 1 op 1 over uit de Iconclass-browser. Voeg geen spaties binnen de notatie toe. - Bevat de notatie tekst tussen ronde haken, noteer die dan standaard in het Engels. <i>(Om concordantie tussen de verschillende Iconclass-taalversies te kunnen maken, zijn de notaties in elke taalversie in het Engels.)</i> <u>Uitzondering</u> hierop vormen eigennamen, geografische entiteiten, e.d. Volg bij deze de regels rond taal en schrijfwijze, zoals opgesteld in Iconography, indexing, ICONCLASS: a handbook - Roelof van Straten (Leiden, 1994) - Controleer bij zelf-aangemaakte concepten de schrijfwijze van namen in bronnen als: <ul style="list-style-type: none"> - RKDartists, Union List of Artist Names (ULAN) Nationaal Biografisch Woordenboek (voor persoonsnamen) - de Getty Thesaurus of Geographic Names (TGN) of GeoNames (voor geografische entiteiten) - in laatste instantie: Google
	<ul style="list-style-type: none"> - 25F24(CAMEL) - 53BB3(+3) - 96C(ROMULUS) - 61B2(BEMBO, Bernardo)11

Veld	Scope Notes
Definitie	In dit veld wordt het volledige Nederlandstalige tekstcorrelaat opgenomen indien die meer tekens telt dan het veld "Voorkeur Label" toelaat. (Zie veld "Voorkeur Label")
Invulregels	Zie de invulregels van het veld "Voorkeur Label"

Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - 11HH(ELISABETH OF HUNGARY) → <u>Voorkeur Label</u>: Elisabeth van Hongarije; mogelijke attributen: bedelaar, kreupele, vis, brood, melaatse, maquette van een kerk, kruik, rozen in de schoot, scald-head, drie kronen → <u>Scope Notes</u>: vrouw en weduwe van de landgraaf van Thüringen, lid van de Derde Orde van Franciscus van Assisi, Elisabeth van Hongarije; mogelijke attributen: bedelaar, kreupele, vis, brood, melaatse, maquette van een kerk, kruik, rozen in de schoot, scald-head, drie kronen - 11H(MARTIN)41: → <u>Voorkeur Label</u>: heilige Martinus verdeelt zijn mantel: gewoonlijk wordt hij te paard afgebeeld, terwijl hij zijn mantel met zijn zwaard doorsnijdt, of een deel van de mantel om de schouders van een bedelaar legt die naast hem neerknielt → <u>Scope Notes</u>: heilige Martinus verdeelt zijn mantel (d.w.z. de liefdadigheid van de heilige Martinus): gewoonlijk wordt hij te paard afgebeeld, terwijl hij zijn mantel met zijn zwaard doorsnijdt, of een deel van de mantel om de schouders van een bedelaar legt die naast hem neerknielt
--------------------	---

Veld	Taal
Definitie	In dit veld wordt de taal van het Iconclass-concept aangeduid.
Invulregels	Selecteer de juiste taal in het dropdownmenu.
Voorbeelden	Dutch

Veld	kandidaat Label / Gevalideerd
Definitie	In één van deze selectievakjes wordt de status van het Iconclass-concept in de thesaurus aangeduid.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Bij Nederlandstalige Iconclass-concepten die (nog) niet door de VKC-partners zijn gevalideerd, wordt het veld "kandidaat Label" aangevinkt. - Bij Nederlandstalige Iconclass-concepten die door de VKC-partners zijn gevalideerd, wordt het veld "Gevalideerd" aangevinkt en het veld "kandidaat Label" uitgevinkt.

Objectdatabank

Adlib Museum/Axiell Collections

Tabblad Iconografie

Veld	Hoofdmotief specifiek
Definitie	Het veld "Hoofdmotief specifiek" bevat één of meer trefwoorden of definities die specifiek beschrijft/beschrijven wat het afgebeelde onderwerp van een object is.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Selecteer ten minste één Iconclass-concept dat het afgebeelde onderwerp van het object aangeeft. Staat het concept nog niet in de thesaurus, voeg het dan toe volgens de afspraken onder de rubriek "Thesaurus". - Wanneer je meer dan één Iconclass-concept toevoegt, rangschik de occurrences dan volgens de mate van belangrijkheid, met het prominentste hoofdmotief op de eerste plaats. - Bij kunstwerken die geregistreerd zijn in koepel- en deelrecords voeg je in elk record de relevante Iconclass-codes voor dat record toe.
Standaard	CDWA Specific Subject Terms
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> - MSK: De heilige Hiëronymus van Jheronimus Bosch Hoofdmotief specifiek: kluizenaar goed en slecht gedrag, morele kwaliteiten - Mu.ZEE: Landschap van Frits van den Berghe Hoofdmotief specifiek: boerderij (gebouw) ploegen

Veld	Classificatieschema
Definitie	In dit veld wordt de naam van het classificatieschema genoteerd dat gebruikt wordt in het veld "Hoofdmotief specifiek".

Invulregels	Noteer in dit veld "Iconclass". Eén occurrence is voldoende.
Standaard	LIDO: source (-) Spectrum: Informatie-eenheid - Systeem (-)

TMS

Tabblad Overige > Bijzonderheden

Veld	Waarde
Definitie	Het veld "Waarde" bevat één of meer trefwoorden of definities die specifiek beschrijft/beschrijven wat het afgebeelde onderwerp van een object is.
Invulregels	<ul style="list-style-type: none"> - Selecteer ten minste één Iconclass-concept dat het afgebeelde onderwerp van het object aangeeft. Staat het concept nog niet in de thesaurus, voeg het dan toe volgens de afspraken onder de rubriek "Thesaurus". - Wanneer je meer dan één Iconclass-concept toevoegt, rangschik de occurrences dan volgens de mate van belangrijkheid, met het prominentste hoofdmotief op de eerste plaats. - Bij kunstwerken die geregistreerd zijn in koepel- en deelrecords voeg je in elk record de relevante Iconclass-codes voor dat record toe.
Standaard	CDWA Specific Subject Terms
Voorbeelden	<p>KMSKA: <i>Amazone in gevecht met een panter van August Kiss</i></p> <p>Waarde:</p> <p>(verhaal van) de Amazones berijden van een paard, ezel of muilezel; ruiter paard aangevallen door wild dier werpwapens: speer roofdieren: panter, luipaard naakt met bedekte geslachtsdelen - AA - vrouwelijke menselijke figuur drapering, gewaad</p>

Veld	Soort
------	-------

Definitie	In dit veld wordt de naam van het classificatieschema weergegeven dat gebruikt wordt in het veld "Waarde"
Invulregels	Selecteer "Iconclass" als "soort trefwoord".
Standaard	LIDO: source (-) Spectrum: Informatie-eenheid - Systeem (-)